

Kniha Jozefa Hvišče *Óda na mladosť. O literárnych súvislostiach slovenského a poľského romantizmu* je podnětným a přínosným příspěvkem ke studiu polského a slovenského romantismu, literatury tohoto období a slovensko-polských vztahů (především literárním). Je také podle mého názoru vyvrcholením a shrnutím dosavadních bádání předního literárního vědce, který, jak jsem naznačil v úvodu, této problematice věnoval nejednu svou knihu a řadu studií.

Ludvík Štěpán

OBECNÉ DĚJINY SLOVANSKÝCH MAKEDONCŮ

Gjorgija Pulevski: *Slavjansko-mak'edonska opšta istorija. Za svi pol-ostrofski narodnosti napisana je po slavjanski – makedonsko narečenje za da ja razbirajet svi pol-ostrofski slavjani.* Ed. B. Ristovski a B. Ristovská-Josifovská. MANU. Skopje 2003, 1060 stran + faksimile předmluvy G. Pulevského v jeho Slovansko-makedonských obecných dějinách.

Evropská a zejména středoevropská historiografie již přijala téměř bez výhrad názory makedonských historiků na procesy, které vedly ke vzniku spisovné makedonštiny a ke konstituování makedonského národa. Úsilí o prosazování makedonských nářečí do psaných textů (učebnic, mluvníc a slovníků) má své začátky již ve 40. letech 19. stol. a zesílilo pak zejména v jeho druhé polovině. Byly to projevy makedonského separatismu. Jedním z makedonistů, autor čtyřjazyčného a trojjazyčného slovníku, první mluvnice, konverzačních příruček, zpěvníku a dalších prací, které sepsal v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. stol., byl zedník, písmák a samouk Gjorgija Pulevski (1822/23–1893) z Galičniku. V jedné ze svých základních studií o makedonském obrození napsal Blaže Koneski již v roce 1949, že Pulevski je *jediný náš dosud známý člověk, kterému se podařilo vyjádřit myšlenky makedonistů v tištěné podobě.*

Rozsáhlým dílem a složitými životními peripetiemi G. Pulevského se již více než tři desetiletí intenzivně zabývá dosud nesporně nejpłodnější makedonský historik Blaže Ristovski (nar. 1931), kterého počtem vydaných prací a šířkou odborných zájmů lze srovnat snad jedině s rumunským historikem N. Jorgou. B. Ristovski nyní po dlouhé a důkladné přípravě připravil a ve spolupráci s B. Ristovskou-Josifovskou vydal nejrozsáhlejší a poslední (nedokončené) dílo galičnického rodáka pod původním názvem *Slavjansko-mak'edonska opšta istorija* (MANU, Skopje 2003, 1060 stran + faksimile předmluvy G. Pulevského v jeho Slovansko-makedonských obecných dějinách). Jejich podtitul je výmluvný a v originále zní: *Za svi pol-ostrofski narodnosti napisana je po slavjanski – makedonsko narečenje za da ja razbirajet svi pol-ostrofski slavjani.* Rukopis získal B. Ristovski v Bulharském historickém archivu, kde je uchován rovněž ještě rukopis Pulevského práce Jazičnica, obsahující nejen mluvnickou část, nýbrž také svědectví o makedonštině a svérázný výkladový slovník, v němž odkazuje na ostatní balkánské slovanské a neslovanské jazyky.

V obsáhlém čtyřicetistránkovém úvodu pojednali editoři o Pulevského životě zedníka, pečalbara, komity, revolucionáře, vojvody, básníka, folkloristy, autora mluvnice a učebních pomůcek, etnografa a historika, který byl jedním z ideologů makedonského národního a kulturního vývoje. Sám Pulevski o sobě psal, že je národností *Makedonec*, profesí *literát* a činností *vůdce čet za osvobození naší vlasti.*

Své slovansko-makedonské obecné dějiny, které čítají více než 1700 rukopisných stran, začal G. Pulevski psát zřejmě již za svého pobytu v Bělehradě počátkem 60. let 19. stol. a dokončil je koncem roku 1892 nebo na počátku následujícího roku. Později na nich pracoval také v Sofii. Podle B. Ristovského to znamená, že téměř tři desetiletí pročítal dostupné prameny a literaturu (cituje na pět desítek autorů) a shromažďoval materiál k tomu, aby napsal první dějiny formujícího se makedonského národa. Jako mnozí předchůdci podobného typu také G. Pulevski začíná své obecné dějiny *od šestého jana Jafetova* a končí událostmi z posledních dvou desetiletí 19. stol. *Přítom zcela přirozeně píše, že oblast od Bosporu po Jadran byla osídlena Slovaný již 14 století před Kristem.* Na rozdíl např. od Jovana Rajice a Maura Orbiniho, kteří v Království Slovanů (1601) a v Dějinách různých slovanských národů, především Bulharů, Charvátů a Srbů (1794–1795) píšou o původu Slovanů, G. Pulevski považoval za klíčové momenty makedonských dějin

léta vlády antického Alexandra Velikého, dále panování cara Samuila, později Vukašina a královice Marka. Idealizace Alexandra Velikého, o němž Pulevski velmi obšírně vypráví, odpovídala názorům, pocitům a představám lidu v té době.

Ve svých Dějinách se Pulevski pokusil podle Ristovského o první periodizaci makedonského vývoje paralelně s historickými osudy sousedních i dalších evropských národů, které se bezprostředně nebo zprostředkovaně dotýkaly Makedonie. Vyjadřují četné pozdně osvícenské myšlenky. Význam díla je mj. v tom, že je to zatím první takový dosud známý komplexní a relativně ucelený historiografický pokus Makedonce a napsaný v makedonském nářečí.

B. Ristovski v úvodní studii konstatuje, že jazyk Pulevského Jazičnice i jeho Dějin je založen především na západomakedonském nářečí. Autor se však zjevně pokouší o vytvoření určité podoby spisovného (psaného) jazyka. B. Ristovski se domnívá, že pokud by se vypustily četné naivní a fantastické části v Pulevského *Slovansko-makedonských obecných dějinách*, mohli bychom je označit za koncepčně i kompozičně dosti dobře skloubené. *Naivní badatel* Gjorgjija Pulevski svým nesmírným úsilím pronikl k podstatě problémů a svým celistvým lexikografickým, literárním, folkloristickým a historiografickým dílem jako první v písemné podobě definoval národné úkoly Makedonců jako zvláštní entity. A to mnohem dříve, než Krste Misirkov a Dimitrija Čupovski.

Domnívám se, Blaže Ristovski a jeho splupracovnice B. Ristovská-Josifovská předložili historické i ostatní makedonské veřejnosti a evropským historikům slovanských dějin jedinečný materiál ke studiu národně obrozenských procesů slovanských národů.

Ivan Dorovský

FENOMÉN SLOVANSTVA MULTIDISCIPLINÁRNĚ

Fenomén Slovanstva. Jeho filozofické, teologické, politologické a literárnohistorické reflexie na Slovensku I. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Humanistický sborník 8. Eds.: Viera Bilasová – Rudolf Dupkala – Viera Žemberová. Filozofická fakulta v Prešově, Prešovská univerzita, Prešov 2004, 186 s.

Slavisté z Prešovské university vydali první výstup řešení vědeckovýzkumného projektu stejného názvu vedený v grantové agentuře VEGA pod č. 1/0450/03, přičemž k spolupráci vyzvali i další odborníky.

Na počátku stojí úvaha o slovanosti a vývoji termínů a metod na Slovensku, uvozená citátem z Herdeova spisu *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit* o šťastném národě Slovanů, který se probouzí ze spánku na obrovském teritoriu sahajícím od Jadranu po Karpaty, od Donu po Vltavu. Dobře víme, že tato pasáž vzbudila takové emoce, že se v jejich důsledku slovanské národy opravdu sebereflektovaly. Samozřejmě, že tu byly věci ekonomické a ideologické, jež sehrály dominantní úlohu, nicméně bez těchto vět by to stejně nešlo – subjektivita a vůle měly asi větší úlohu v dějinách, než jsme dosud připouštěli.

Úvodní studie známého prešovského filozofa a děkana tamní Filozofické fakulty **Rudolfa Dupkaly** *K počiatkom slovenskej duchovnosti* pojednává o mytologických a vzdělanostních počátcích slovanské duchovnosti, přičemž si její autor všímá zejména filozofických pramenů Konstantinovy činnosti, které nachází v stylové identitě s podobnými úvahami Platónovými, aniž by tím chtěl snižovat vnitřní jednotu a celkovou produktivitu Konstantinova myšlení, spíše naopak. Poukázání na hlubinné souvislosti starořecké filozofie ukazuje na vznešené kořeny a cíle těchto intelektuálních procesů. **Marián Vízdal** ve studii *K vývinu interpretácií zlomových procesov a základných otázok z dejín Slovanov* demonstuje na složitém vývoji komunikace interetnické vztahy v karpatské kotlině. Areálový přístup ho vede k zkoumání slovansko-avarských vztahů na počátku tzv. Sámovy říše jako východiska utváření Velkomoravské říše. Na příkladu nálezů ve východoslovanských Michalovcích ukazuje na další možné centrum šíření křesťanství u Slovanů. **Štefan Kostelník** a **Jana Pospíšilová** ve společném článku *Idea Slovanstva jako problém filozofickej reflexie na Slovensku v 18. a 19. storočí* docházejí k názoru, že nelehké na kontraproduktivní koncepci, které